

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA — GRANSKNING AV UTLÄNSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Henrik Schauman

ZBIGNIEW K. BRZEZINSKI: *The Soviet Bloc. Unity and Conflict*. Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1960. 470 s. (Russian Research Center. Study 37. Center for International Affairs. Study 1.)

En systematisk analys av relationerna mellan de stater, som efter andra världskriget har bildat det s.k. östblocket, inklusive Jugoslavien. Dispositionen är »komparativt kronologisk» med särskilt framhävande av parallella fenomen i de olika länderna och typiska drag i utvecklingen av förhållandena mellan staterna. Särskilt beaktas naturligtvis alla tillfälliga avvikelser från det allmänna mönstret, som påträffas i synnerhet i Jugoslavien, Ungern, Polen och i någon mån i Kina, även om det förefaller som om de asiatiska länderna överhuvud ägnats proportionsvis mindre uppmärksamhet än de östeuropeiska staterna. Det är emellertid inte författarens avsikt att ge detaljerade upplysningar om vad som har skett i alla de berörda länderna, och boken är minst av allt ett historiskt uppslagsverk. Författarens intresse för ideologiska frågor visar sig i hans strävan att utförligt redogöra för skiftningar i de olika regimernas ideologiska orientering och interaktionen mellan ideologisk utveckling och maktpolitiska hänsyn. Som ett framtidsmål för författaren framstår uppståndandet av en allmän teori om inbördes relationer mellan ideologi och institutioner. Härnäst ämnar han emellertid i ett annat arbete ta upp frågan om östblockets funktionella organisation. För »The Soviet Bloc» har författaren anlitat ett omfattande källmaterial och genom resor i flere av de berörda länderna skaffat sig ytterligare upplysningar. Harvard-studierna representerar överhuvud toppen inom den internationella sovjetforskningen, och Brzezinskis nya bok ansluter sig värdigt till föregångarna. — K. T.

D. E. BUTLER & RICHARD ROSE: *The British General Election of 1959*. Macmillan, London 1960. 293 s.

Tiedotusvälineiden kehittymisestä huolimatta seuraavat brittien vaalitaistelurituaalit vakiintuneita muotojaan, ja vakiintuneita alkatavat olla myös Nuffield Collegen vaalitaistelukuvaukset. Tämä teos on sarjan viides. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät päätöksenteot puolueiden »korkeimmalla tasolla» ja 35 milj. äänestäjän mielissä. Muutoin kerro-

taankin tarkasti ja eloisesti konservatiivien voittoa edeltäneistä valtakunnallisista ja neljän vaaliipiirin paikallisista tapahtumista, ja vaalien tulokset esitellään entiseen tapaan. Utta on huomion kiinnittäminen myös yhteiskunnassa 1950-luvulla tapahtuneisiin muutoksiin. Tällöin arvelaan mm., ettei Labour osannut tehdä oikeita johtopäätöksiä väestön vaurastumisesta. — P. P.

THOMAS HOVET Jr: *Bloc Politics in the United Nations*. Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1960. 197 s.

Professori Hovetin teos maantieteellisten ja poliittisten ryhmittymien politiikasta Yhdistyneissä Kansakunnissa on lähinnä tilastollinen esitys ja erilaiset tilastokaaviot täyttävätkin melkein puolet teoksen lähes 200 sivusta. YK:n yleiskokouksen ja sen tärkeimpien valiokuntien äänestyspöytäkirjojen nojalla tekijä osoittaa erilaisten ryhmittymien koheesion, niiden yhtenäisyyden äänestysissä tai hajaantumisen äänestysaiheiden, eri poliittisten vaihtoehtojen yms. seikkojen perusteella. Aineistoa on ollut verraten runsaasti; yleiskokouksessa ja tärkeimmissä valiokunnissa on suoritettu maailmanjärjestön ensimmäisestä istunnosta tammikuussa 1946 sen kolmannentoista istuntokauden päättymiseen saakka maaliskuussa 1959 kaikkiaan lähes 2.000 nimenhuutoäänestystä. Mihinkään yllättäviin lopputuloksiin tekijä ei tule, vaan hänen tutkimuksensa lähinnä vahvistaa jo tunnettuja seikkoja. Havaituista virheistä mainittakoon, että Suomen liittyminen Pohjoismaiden neuvostoon on jäänyt tekijältä huomaamatta. — H. S.

WILLIAM A. JENKS: *Vienna and the young Hitler*. Columbia University Press, New York 1960. 252 s.

Mein Kampfissa toteaa Hitler: »Wien aber war und blieb für mich die schwerste, wenn auch gründlichste Schule meines Lebens». Tämä tunnustus on innoittanut professori Jenksin Fulbright-stipendiaattina tutustumaan Wieniin, ja tuloksena on monitahoinen, joskin hivenen sekava selvitys Adolf Hitlerin »vaikeista vuosista» Wienissä 1907—13. Jenks ei tosin tuo Konrad Heidenin, Josef Greinerin ja August Kubizekin jo kertomaan mitään uutta ja olennaista itse Führeristä, mutta sosiaalisena läpileikkauksena vuosisadan alun metropolista on »Vienna and the young Hit-

ler» nähdäkseen erittäin ansiokas. Maalta-paon ongelma ajoi nuoren Hitlerin Wieniin, joka silloin eli Habsburgin hallitsijasuvun rappeutumisen, pangermanismin, marxismin antisemitismin ja työttömyyden kuohuissa, ja siellä hän (Lügerin ja Schönerin opeista) ammensi itselleen sen valtavan juutalaisvihan, jolla oli oleva kauaskantoinen merkityksensä tulevassa kansallissosialistisessa ideologiassa. Harvaan valtiomieheen ovat suurkaupungin varjopuolet vaikuttaneet niin syvällisen tuhoavasti kuin Kolmannen Valtakunnan tulevaan tavoittelijaan hänen Wienin vaellusvuosinaan. — P. A. K.

LOUIS de JONG: *Die deutsche Fünfte Kolonne im Zweiten Weltkrieg*. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart 1959. 282 s. (Quellen und Darstellungen zur Zeitgeschichte 4.)

Ansiokkaassa tutkimuksessaan Louis de Jong osoittaa vastustamattoman selkeästi, että kansallissosialistisen Saksan ainakin sotilaallinen »Viides kolonna» pohjautui pääasiassa mielikuvitukseen ja huhuihin. Tutkimuksensa kahdessa ensimmäisessä osassa »Furcht» ja »Wirklichkeit», hän käsittelee vakoilun ja vastavakoilun tuloksia Hitlerin hyökkäyssotien aikana sekä asianomaisen hyökkäyskohteen asukkaiden että todellisuudessa tapahtuneen kannalta. Kolmannessa osassaan, »Analyse», syvennyy kirjailija tutkimaan ilmiöiden psykologista taustaa sekä niiden merkitystä tulevalle historiankirjoitukselle. Tuloksissaan hän on käsittääkseen ehkä jonkin verran syyllystynyt »lapsen poisehtämiseen pesuveden mukana», mutta se on ymmärrettävissä kun muistamme että de Jong menetti melkein koko perheensä Alankomaiden valtauksen aikana. Alkuperäinen teos onkin nimeltään »De Duitse vijfde Colonne in the Tweede Wereloorlog», ja de Jong on itse Hollannin sota-arkiston nykyinen johtaja. Hänen tutkimuksensa on huolella valmistettu, eheästi koottu, ja se tarjoaa eittämättä historiantutkimukselle arvokkaan lisän. — P. A. K.

EDWIN LIEUWEN: *Arms and Politics in Latin America*. Praeger, New York 1960. 296 s.

Yhdysvaltain politiikka Latinalaisen Amerikan maita kohtaan on Kuuban kriisin yhteydessä jälleen puheenaiheena. Ajankohtainen se on ollut sitten varapresidentti Nixonin matkan kolmatta vuotta sitten. Lieuwenin teos käsittelee osin ankarastikin arvostellen Yhdysvaltojen politiikkaa Latinalaisen Amerikan maita kohtaan. Erityisenä huomion kohteena on sotilaspolitiikka ja näille maille annettu aseapu, mikä monessa tapauksessa

on merkinnyt jonkun valtakunnan sisäpoliittisen riidan ratkaisua. Lieuwen osoittaa, miten armeijan merkitys poliittisena tekijänä on väistymässä ja tosiasiaa on jo menettänyt paljon »caudillismon» päivien keskeisyydestään. Siitä huolimatta toteaa Lieuwen että vielä on monia maita, kuten Dominikaaninen Tasavalta, Nicaragua, Haiti ja El Salvador, joissa armeija on myös politiikan keskeisin voimatekijä.

Lieuwenin teoksen ajankohtaisuutta lisää se, että viime kesänä on Yhdysvallat nähnyt välttämättömäksi avustusohjelmansa tarkistamisen ja loppukeväästä pidettiin Latinalaisen Amerikan maiden yhteinen varustelujen vähentämiskonferenssi. Hän osoittaa vakuuttavasti, että Yhdysvaltojen tähänastinen menettelytapa, jonka mukaan kutakin vallassa olevaa hallitusta on tuettu, jos se on ollut poliitikaltaan Yhdysvalloille myötämielinen piittaamatta ao. hallituksen suhteesta demokraattisiin institutioihin, on maksanut Yhdysvalloille paljon »good willin» menetyksenä.

Lieuwenin teos kuuluu arvovaltaisen »Council on Foreign Relationsin» julkaisusarjaan. — J. I.

H. G. NICHOLAS: *The United Nations as a Political Institution*. Oxford University Press 1959. 222 s.

Yhdistyneiden Kansakuntien taustaa ja kehitystä koskevassa teoksessaan englantilainen H. G. Nicholas antaa valaisevan kuvan maailmanjärjestön nykyisestä rakenteesta ja poliittisista toimintamuodoista. Hän korostaa, että YK siitä huolimatta, että se alituisesti on riippuvainen jäsenvaltioiden panoksesta, vuosien kuluessa on kehittynyt itsenäiseksi ja erityisluontoiseksi järjestöksi, jolla on omat ihanteensa, omat toimintamuotonsa ja oma sille uskollinen virkamieskuntansa. Sitäpaitsi YK:lla on itsenäisesti ajatteleva, taitava johtaja, Dag Hammarskjöld, joka vaikeissa tilanteissa on pystynyt luomaan uusia ratkaisuja ja menettelytapoja ajankohtaisten maailmanpoliittisten ongelmien asettamien vaatimusten mukaisesti. Tämä onkin välttämätöntä nopeasti muuttuvassa maailmassamme ja näin ollen YK:n mukautumiskyky on ollut omiaan vahvistamaan sen asemaa kansainvälisessä yhteiselmässä.

Nicholas esittää kirjassaan useita mielenkiintoisia ja arvokkaita näkökohtia käsittelemästään aiheesta. — G. v. B.

FREDERIK D. OGDEN: *The Poll Tax in the South*. University of Alabama Press, Drawer Alabama 1958. 301 s.

Osallistuttuaan V. O. Keyn tutkimukseen »Southern Politics» kirjoitti Ogden äänestysverosta väitöskirjan, jonka hän on amerikka-

laisittain jälkikäteen täydentänyt julkaisukuntoon. Äänestysveron otti 11 valtiota 1889—1908 käyttöön yhtenä äänioikeuden rajoittamiskeinona, ja Alabama, Arkansas, Mississippi, Texas ja Virginia ovat sen vielä säilyttäneet. Se vähentää vaaleihin osallistumista pääasiassa helposti unohtuvana ja hankalana muodollisuutena ja haittaa nykyään valkoisia enemmän kuin neekereitä. Välinpitämätöntä ainesta se ei eliminoi, sillä tämän veron maksavat usein järjestöt jäsentensä ja ehdokkaittoivomiensa kannattajien puolesta. Äänestysveroon liittyvät epäkohdat ovat kuitenkin vain yksi yleisemmän korruption ilmenemismuoto. On hyvä, että tämäkin häviävä institutio on tullut objektiivisesti tutkituksi. — P. P.

OLOF RUIN: *Kooperativa förbundet 1899—1929. En organisationsstudie.* Lund 1960. 452 s. (Samhällsvetenskapliga studier 16.)

Osuustoimintaliikkeellä on Ruotsissa ja Suomessa taloudellisella alalla merkittävämpi asema kuin missään muualla, ja sen organisaatio ja toiminta heijastuvat pohjoismaille luonteenomaista demokraattista järjestelmää. Ruotsissa kuluttajien osuustoimintaliike on pysynyt yhtenäisenä päinvastoin kuin meillä. Kirjoittaja katsoo KF:n, maan osuuskuntien keskusliiton, onnistuneen liittävä samaan järjestöön erilaisen poliittisen katsomuksen omaavia ja erilaisiin yhteiskuntapiireihin lukeutuvia henkilöitä sen vuoksi, että se on pysytellyt puolueettomana ja välttänyt jyrkkää suhtautumista kilpailevaan maataloustuottajien osuustoiminnalliseen järjestöön. Tutkimus keskittyy kuvaamaan keskusliiton suhteita jäsenyhdistyksiinsä, ammatilliseen ja poliittiseen työväenliikkeeseen sekä osuustoimintaliikkeeseen maatalouden alalla. Omina lukuinaan käsitellään liiton toimintaa kuluttajien etujen ajajana ja painostuspolitiikan harjoittajana puolueita ja valtiovaltaa koh-

taan päätöksentekoprosessin eri vaiheissa. Sosiologinen analyysi jäsenistön asennoitumisesta organisaation keskittymisilmiöön olisi tuonut mielenkiintoisen lisän tähän väitöskirjaan. — M. N.

LEONARD SCHAPIRO: *The Communist Party of the Soviet Union.* Eyre & Spottiswoode, London 1960. 631 s.

Leonard Schapiro har redan tidigare, bl.a. genom sin utmärkta bok »The Origin of the Communist Autocracy», dokumenterat sig som en framstående kännare av Sovjetunionens kommunistpartis historia. Den nu utkomna 600-sidiga partihistoriken beskriver partiets hela utveckling i första hand fram till Stalins död, men är dessutom försedd med ett utförligt avslutningskapitel om den senaste utvecklingen. Det är tydligt att boken länge kommer att vara ett standardverk. Dess rikedom på detaljer gör den inte lättläst, men ökar dess värde också som uppslagsbok. De historiska detaljerna hänför sig naturligtvis i synnerhet till partiets tidigare år, som kan belysas med ett rikhaltigt källmaterial av dokument, tidningar och memoarer, en period som också karaktäriseras av mera diskussioner och stridigheter inom partiet än tiden efter 1928. Den kronologiska skildringen kompletteras av åtskilliga avsnitt, som innehåller sammanfattande uppgifter om partiets struktur och organisation. Däremot går Schapiro inte in på sådana frågor som partiapparatusens nuvarande arbetsformer. I bokens slut finns några nyttiga tabeller över partikongresser, medlemmar i politbyrå och presidium samt sekretariatets organisation vid olika tidpunkter. Det är svårt att finna några iögonenfallande brister hos den här boken — utom att man gärna skulle ha sett en utförligare litteraturförteckning, något som inte kompenseras av de talrika fotnoterna och de kortfattade bibliografiska anvisningarna i slutet. — K. T.